

24. Selivanova, N. L., Stepanov, P. V., Shakurova, M. V. (2014). Nauchnaja shkola L. I. Novikovej: osnovnye idei i perspektivy razvitiya. Otechestvennaja i zarubezhnaja pedagogika, 1 (16), 37–45. Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/nauchnaya-shkola-l-i-novikovoy-osnovnye-idei-i-perspektivy-razvitiya>
25. Glazychev, V. L.; Gusejnov, A. A., Tolstyh, V. I. (Eds.) (1991). Duh mesta // Osvoboazhenie duha. Moscow: Politizdat, 138–167.
26. Bratko, M. V.; Radul, V. V., Kushnir, V. A. et. al. (Eds.) (2015). Struktura osvitynoho seredovysshha vyshhogo navchal'nogo zakladu. Naukovi zapysky, 135, 67–72.
27. Vishnjakova-Vishneveckaja, A. K. (2010). Obrazovatel'naja sreda vysshogo uchebnogo zavedeniya kak faktor razvitiya lichnostnyh kompetencij uchashchisja. Sankt-Peterburg, 27.
28. Dewey, J. (1938). Experience & Education. New York: Kappa Delta Pi.
29. D'jui', D. (2003). Dosvid i osvita. Lviv: Kal'varija, 84.
30. Bratko, M. V.; Sysojeva, S. O. (Ed.) (2015). Osvitnje seredovysshhe vyshhogo navchal'nogo zakladu: funkcional'nyj aspekt. Pedagogichnyj proces: teorija i praktyka. Kyi'v: Vydavnytstvo VP «Edel'vejs», 1-2, 11–17.
31. Borovskaja, E. V. (2014). Sistema obnovlenija sovremennogo obrazovanija na osnove sredovogo podhoda. Sistemnye obnovlenija sovremennogo obrazovanija: Mif ili real'nost'? Orenburg.
32. Sergejeva, L. M., Kyrychenko, M. O. (2016). Managing organizational and educational changes in vocational institutional environment. ScienceRise, 1/5 (18), 27–32. doi: 10.15587/2313-8416.2016.59152
33. Kremen', V. G., Pazynich, S. M., Ponomar'ov, O. S. (2007). Filosofija upravlinnja. Kyiv: Znannja Ukrainy, 360.
34. Alekseeva, M. (1997). Planirovanie dejatel'nosti firmy. Moscow: Finansy i statistika, 248.
35. Akoff, R. L. (2002). Akoff o menedzhmente. Serija: Teorija i praktyka menedzhmenta. Sankt-Peterburg: Piter, 448.

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Мачинська Н. І.
Дата надходження рукопису 22.06.2016

Братко Марія Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, директор, Університетський коледж Київського університету імені Бориса Грінченка, пр. Ю. Гагаріна, 16, м. Київ, Україна, 02094
E-mail: m.bratko@kubg.edu.ua

УДК 141.7:316.61

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

©Я. В. Галета

У статті акцентується увага на таких феноменах, як інформація, інформатизація інформаційна культура, інформаційна потреба. Здійснена спроба визначення їх ролі у процесі становлення особистості в умовах оновлення інформаційної культури суспільства.

Робота присвячена аналізу підходів, ідей стосовно вивчення особливостей становлення особистості в інформаційному суспільстві. Проведене дослідження показало, що учені пов'язують розв'язання цієї проблеми з формуванням інформаційної культури людини

Ключові слова: особистість, інформація, культура, потреба, інформаційна культура, інформаційна потреба, інформаційне суспільство

The problem of personal formation in the modern conditions of growth of the role of informational-communicational technologies becomes the one of topical problems in the field of pedagogical studies. The volume of information, informational resources and correspondent technologies significantly influence both the different sides of social life and the processes of human personal formation in particular.

This article is devoted to the analysis of approaches, ideas, concerning the study of the features of personal formation in informational society. The research demonstrated that scientists connect the solution of this problem with formation of the human informational culture. In the work was presented the process of perception of the essence of this category and also outlined the series of notions, which essence allows specify the content of notion "informational culture". These categories are: information, culture, informational needs.

The special attention in the article was paid to the development of informational needs in educational institutions. In particular there were denoted the directions and means for solving this problem

Keywords: person, information, culture, need, informational culture, informational need, informational society

1. Вступ

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується зростаючою могутністю інформаційних і комунікаційних технологій, що являє собою на думку багатьох учених (Р. Абдєєв [1], Г. Воробйов [2], Є. Демиденко [3], М. Моїсєєв [4]) власне кажучи глобальну інформаційну революцію, що за своїм ма-

сштабом й наслідками у багато разів перевершує промислово революцію XIX століття й науково-технічну середини XX сторіччя.

Аналіз існуючих концепцій сучасного суспільства показує їх, в основному, економічну спрямованість. Його називають по-різному: "перехідне", "інформаційне", "інформаційна цивілізація", "електрон-

не", "колективного розуму", "пізнавальне" тощо. Без сумніву одне, за інформацією визнається статус домінуючи.

Інформація в її найрізноманітніших формах здійснює все більш потужний вплив на всі сторони суспільного життя:

- створюється більш сучасна техніка для виробництва, зберігання й поширення інформації;

- виникає нове інформаційне середовище, що дозволяє оптимізувати функціонування виробництва, державних органів, управлінських структур, установ освіти, науки, культури;

- нові інформаційні технології усе ширше входять у повсякденне життя людини, сучасні інформаційні системи стають усе більш істотною й невід'ємною її частиною.

Однак, існування людини в інформаційному суспільстві перетворюється в існування у суперсимволічній реальності. Орієнтація особистості ускладнюється різким зростанням обсягів інформації, що циркулює в соціумі й впливає на особистість. З іншого боку, інфраструктура інформаційного суспільства дає людині значні можливості для творчого розвитку у зв'язку з доступом до усієї різноманітності знань й цінностей, що коли-небудь існували, використання яких можливе лише людиною із сформованими інформаційними потребами та уміннями, що включаються у поняття інформаційної культури.

2. Літературний огляд

Філософське, психологічне, педагогічне вивчення сутнісних сил особистості, розкриття особистісних потенціалів і шляхів їх ефективного використання має давні традиції – від філософії Упанішад, Аристотеля, Спінози, Е. Фромма, А. Маслоу до праць сучасних учених І. Беха [5], М. Боришевського [6], Л. Буєвої [7], Н. Кузьміної [8] та ін.

Розробці концепції всебічно розвиненої особистості присвятили свої роботи Ю. Бабанський [9], В. Караковський [10], Л. Рувинський [11].

Творчому самовираженню особистості й розробці концепції життєвого шляху приділили увагу К. Абульханова-Славська [12], І. Бех [5], В. Сластьонін [13].

Однак у роботах зарубіжних і вітчизняних педагогів та психологів аспект становлення особистості учнів в умовах інформатизації досліджено лише частково.

Отже, актуальність проблеми становлення особистості в умовах оновлення інформаційної культури суспільства впливає, з одного боку – з онтологічної значущості інформації у бутті, з іншого боку, з підвищення функціонального значення інформації у житті людини у сучасному суспільстві, у якому інформація стала системоутворюючою цінністю.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – розкрити особливості процесу становлення особистості в умовах оновлення інформаційної культури суспільства.

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність поняття "інформація" та визначити її роль у розвитку суспільства та становленні особистості;

- окреслити роль феномену інформатизації у суспільних процесах;

- визначити значення інформаційної культури особистості в процесах її становлення;

- показати значення рівня інформаційних потреб в процесах інформаційної взаємодії людей.

4. Характеристика інформаційних аспектів розвитку суспільства та виокремлення та обґрунтування позицій, щодо розвитку особистості у досліджуваних умовах

У сучасних умовах інформація розглядається як щось самостійне, в одному ряду з такими категоріями як матерія й енергія. Так, А. Д. Уреул [14] стверджує, що інформація виявляється не просто властивістю, навіть атрибутом матерії й всіх її систем, і відіграє значно важливішу роль у "житті" цих систем, у природі взагалі. Все більше й більше фактів і закономірностей, що виявляють, свідчать на користь пріоритетів інформації над речовиною й енергією. Вчений також відзначає, що все більше заміщуючи матеріально-енергетичні ресурси, або істотно їх доповнюючи, інформація допомагає кардинальним чином змінити всю структуру соціальної діяльності.

Найбільш загальне визначення терміна "інформація" дане філософами, якими вона визначається як "... відбиття розмаїтості в будь-яких об'єктах і процесах живої й неживої природи" [15].

Людство за весь час свого існування виробило величезні духовні й матеріальні цінності у вигляді досягнень наук, світоглядних поглядів, духовної й матеріальної культури народів. Всі ці різноманітні досягнення представлені у вигляді знання, що найчастіше "губиться", не використовується, не є затребуваним. Для того, щоб стати надбанням суспільства, знання повинне бути перетворене в інформацію, відчужене від свого безпосереднього носія, відображено в символічній формі й зафіксовано на матеріальному носії. Інформація на протигагу знанням не пов'язана з конкретною особистістю, вона однаково досяжна для всіх, хоча можливості перетворити її у знання у кожного власні, що спираються на особистий досвід. Інформаційно-когнітивний процес містить у собі два аспекти: перетворення особистісного знання в інформацію й наступне відтворення, видобуток цього знання з інформації, хоча необхідно відзначити, що в пізнавальному ланцюжку: "знання – інформація, як перетворене знання – нове знання" найбільш слабкою ланкою є невміння знаходити потрібну інформацію, використовувати її.

Отже, ми маємо справу з новим соціальним явищем, інформатизацією, наслідки якого важко оцінити у всій повноті.

Слід відразу відзначити складність і багатозначність терміну "інформатизація". Щоб зрозуміти значення даної категорії, напевно, варто звернути увагу на схожість даного терміну і термінів з подібним закінченням: індустріалізація, автоматизація, комп'ютеризація.

Як показує історія, терміни з таким закінченням нерідко означають складні соціально-економічні, науково-технічні і суспільно-політичні процеси активізації певних сфер людської діяльності, що викликаються потребами суспільства на конкретному етапі його розвитку і пред'являють до професіоналів в даній галузі особливі вимоги.

У радянській літературі дані терміни з'явилися у середині 80-х років. Певний внесок в їх трактування внесли Г. Громов [16], А. Єршов [17], Ю. Канигін [18], К. Колін [19], А. Ракітов [20] та ін. Аналіз літератури дозволяє зробити висновок про те, що у більшості понять не досягнуто єдності стосовно їх трактування. У низці відомих нам публікацій, інформатизація зводиться по суті до комп'ютеризації й автоматизації. Хоча деякі автори не погоджуються з цією точкою зору, але далі ніж зауваження, що інформатизація – є ширшим поняттям, вони не йдуть. Наприклад, В. Полонський практично синонімізує автоматизацію з комп'ютеризацією, визначаючи їх як систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності праці людини за рахунок застосування автоматичних пристроїв і обчислювальної техніки, наукових методів; інформатизація для нього – проведення комплексних заходів, спрямованих на забезпечення повного і ефективного використання наукових і практичних знань в суспільно-значущих видах діяльності [21].

А. Ракітов бачить різницю між процесами комп'ютеризації і інформатизації у тому, що перші відносяться до технічної складової сфери продуктивних сил, а другі – "надбудовуються" над ними. В. Кукін уточнює попередній постулат: "Об'єкт комп'ютеризації (а також і автоматизації, і електронізації) – інформаційні системи, а їх предмет – засоби автоматизації, електроніки, обчислювальної і іншої інформаційної техніки. Об'єкт інформатизації – суспільство в цілому, а її предмет – інформаційні технології і системи. Інформатизація розповсюджується тільки на соціальні системи, тоді як автоматизація і комп'ютеризація – на технічні" [22]. З погляду А. Алексєєва, під інформатизацією розуміється процес створення суспільно-інформаційної структури, заснованої на широкому використанні засобів обчислювальної техніки [23]. Це визначення, на наш погляд, достатньо емко відображає загальну спрямованість даного явища, проте при явному пріоритеті технічної бази інформатизації, як засобу телекомунікацій.

Поняття інформатизації є динамічним і скрізь проникаючим процесом соціально-економічного життя будь-якого суспільства. Не дивлячись на багатоаспектність процесу інформатизації, дослідники частіше розглядають його як результат і елемент науково-технічного прогресу, не висвітлюючи повною мірою економічних витоків і економічного значення цього видатного явища сучасності.

Словник-довідник "Людина і суспільство. (Культурологія)" розкриває поняття таким чином. Відмінність даного поняття від вище згаданих полягає у тому, що дане визначення є повнішим, адекватно відображає сутність процесів, що реально відбуваються, і найбільш відповідним до практичного

використанням. Якщо прийняти інформаційні ресурси за окремі документи і масиви документів в інформаційних системах, а інформаційну систему вважати організаційно впорядкованою сукупністю документів й інформаційних технологій на базі використання засобів обчислювальної техніки і зв'язку, то нижчевикладене визначення представляється чіткішим і коректнішим.

Таким чином, інформатизація суспільства є соціально-економічним, а також науково-технічним процесом створення умов для більш повного задоволення інформаційних потреб суспільства на основі ефективного використання інформаційних систем [24]. З цього визначення, на наш погляд, можна виділити мету, суть і зміст інформатизації суспільства.

Метою інформатизації є більш повне задоволення потреби суспільства в інформації.

Суть інформатизації суспільства полягає в створенні умов для поліпшення інформаційного забезпечення суспільства і задоволення потреб в інформації.

Змістом інформатизації суспільства є вдосконалення конкретних технологічних, фінансових, організаційних і інших умов для підвищення ефективності використання сучасних інформаційних технологій і інформаційних ресурсів з метою поліпшення інформованості суспільства.

Розкриваючи сутність процесів комп'ютеризації та інформатизації, також необхідно звернути увагу на труднощі, що виникають. Шлях до усунення причин, що стримують і ускладнюють процеси комп'ютеризації і інформатизації суспільства, А. Ракітов [20] бачить в підвищенні рівня "комп'ютерної культури" суспільства. Н. Гендіна називає інформаційну культуру "особливою культурою" [25], А. Суханов – "високою" [26], М. Кастельс – "культурою реальної віртуальності" [27], А. Мигولاتєв – "комунікаційною культурою" [28], надаючи їй особливо високе значення у розвитку сучасного суспільства.

Усвідомлення значущості феномена інформаційної культури, розширення галузей його застосування зумовило включення даного в довідкові видання по іншим галузям знання. Так, в енциклопедії "Культурологія. ХХ століття" наводяться два значення терміну "інформаційна культура": "1. Сукупність норм, правил і стереотипів поведінки, пов'язаних з інформаційним обміном у суспільстві (сьогодні в науці практично вийшло з використання); 2. Поняття, що характеризує культуру з погляду на інформацію, що акумулюється, обробляється і транслюється в її межах" [29].

Загальноприйнятим також є розгляд питання формування інформаційної культури і в суспільно-умовній площині.

Інформаційна культура суспільства знаходиться в тісному зв'язку із відповідним аспектом культури людей, що живуть в цьому суспільстві і що складають його: без одного просто немає іншого. Але будь-який соціум, звичайно ж, не еквівалентний сумі індивідів, що входять до нього. Культуру суспільства не можна представити як результат механічного складання якостей людей. Аналогічно до цього, ін-

формаційна культура окремої людини не може розглядатися у вигляді середньоарифметичної або середньостатистичної величини в масштабі всього суспільства. Необхідний якісно інший підхід, що глибоко враховує особові властивості кожної людини, на якому лежить відбиток культури певної епохи і соціально-етнічного середовища як своєрідної результуючої. Прогрес матеріального виробництва і різні прояви духовного життя людей виявляються причетними до формування інформаційної культури суспільства. Без глибокого оволодіння постійно зростаючими обсягами і потоками різноманітної інформації серйозні соціальні зрушення неможливі. Цим визначається важливість інформаційної культури, яка давно виступає як особлива і вельми істотна характеристика розвитку суспільства.

Аналіз низки інших існуючих визначень поняття "інформаційна культура" дозволяє стверджувати, що дане поняття має нестійкий обсяг, трактується по-різному, у зв'язку із співставленням з іншими поняттями: загальнолюдська культура, освітня діяльність, інформаційна діяльність, зведення правил поведінки людини в інформаційному суспільстві. Причинами багатозначності терміна "інформаційна культура" також є багатозначність термінів "інформація" та "культура".

Однією з найважливіших соціальних функцій інформаційної культури є створення розвинутого механізму саморегуляції інформаційного суспільства, що народжується.

У свою чергу, для успішної реалізації зазначеної соціальної функції інформаційної культури необхідно сформувати в суспільстві й в особистісній структурі людини відповідні потреби й способи їх відтворення, підтримки й стимулювання.

В зв'язку з постановкою проблеми становлення особистості інформаційного суспільства показано, що без участі в інформаційній взаємодії з іншими людьми особистість не може існувати й відбутися. Тут постає питання про виникнення й розвиток такої соціальної потреби як потреба в інформації або інформопотреби. Вчені В. Коган, В. Уханов, Г. Щербичикий та ін., визнаючи значущість інформаційної потреби, позначають її як "метапотребу", тому що реалізація всіх інших потреб припускає, у першу чергу, задоволення потреби в інформації. Правий В. Коган стверджує так: "Реалізація всіх інших потреб: у праці, освіті, дозвіллі, культурних і наукових благах тощо – як обов'язкова умова припускає попереднє задоволення потреби в інформації" [30].

На цей час існує значна кількість визначень інформаційної потреби. Наприклад, як "інформація, необхідна для досягнення якоїсь мети" [31], або "властивість окремої особи, колективу або якої-небудь системи, що відображає необхідність одержання інформації, що відповідає характеру дій або роботи, що виконуються" [31].

На думку Н. Маркової, інформаційну потребу доцільно розглядати у більш ширшому сенсі: "як потребу в комплексі відомостей, що доповнюють первісне значення, за допомогою якого суб'єкт інформаційного впливу вирішує об'єктивну проблему, що

виникла перед ним у процесі взаємодії з навколишньою реальністю й розв'язання якої пов'язане з підтримкою його діяльності в доступному для огляду проміжку часу на оптимальному рівні, у рамках соціуму, професійній діяльності" [32].

Формування інформаційної потреби можливо здійснювати різним чином: через виховання й освіту, через спеціально орієнтовану сферу дозвілля через професійну діяльність тощо.; індивідуально, колективно, дистанційно тощо.

На наш погляд, формувати інформаційну потребу як соціальну потребу особистості найбільш ефективно можливо через систему освіти, стратегічним завданням якої сьогодні є формування здатності й мотивації людини до самоосвіти, самодетермінації.

5. Обговорення результатів дослідження

Звернення до освіти як соціокультурного явища зумовлюється переконанням у тому, що саме в системі освіти, підсумком функціонування якої виступає соціально "підготовлена" особистість, можна найбільш повно сформувати інформаційну потребу в особистості.

Виходячи з вище викладеного, при розв'язанні проблеми інформаційної потреби, необхідно мати на увазі три компоненти:

– людина (споживач інформації), що формує власні завдання;

– світовий фонд наукової інформації (інформаційний масив), у якому зосереджена необхідна інформація;

– інформаційна система, відповідний пристрій – посередник між споживачем й інформаційним масивом.

Стосовно до навчального процесу, велике значення мають сучасні інформаційні засоби навчання:

1. Комп'ютерні навчальні програми, до яких входять електронні підручники, тренажери, лабораторні практикуми.

2. Навчальні системи на базі мультимедіа технологій, побудовані з використанням персональних комп'ютерів, відеотехніки, накопичувачів на оптичних дисках.

3. Інтелектуальні й навчальні експертні системи, що використовуються в різних предметних галузях.

4. Розподілені бази даних по галузях знань.

Тому, важливе місце в навчанні повинні зайняти сучасні засоби телекомунікацій, до яких входить електронна пошта, телеконференції, локальні й регіональні мережі зв'язку, а також електронні бібліотеки, розподілені й централізовані видавничі системи.

Однак використання нових інформаційних технологій і засобів у навчанні не повинне виключати підготовку фахівців у реальному предметному напрямку. Неприпустима заміна реальних фізичних явищ тільки модельним поданням їх на екрані комп'ютера. Досліджуючи особливості інформаційної діяльності, Д. Матрос, Ю. А. Шрейдер [33, 34] вказують на той факт, що інформаційне середовище стає ефективним у випадку наявності в ньому властивості комфортності для споживача інформації, а для цього необхідно створити сприятливі умови для взаємодії інформацій-

ної системи й фахівця. Таким чином, людський фактор входить у систему діяльності як основний компонент забезпечення будь-якого процесу.

6. Висновки

В статті акцентовано увагу на вплив інформації на суспільне життя. Охарактеризовано зміст даного феномену.

Розкрито процес розвитку сутності категорії «інформатизація». Визначено об'єкт та предмет даного процесу.

З'ясовано, що інформаційна культура людини є необхідною умовою розвитку її особистості в умовах інформатизації суспільства.

На основі аналізу сутності поняття «інформаційна культура», визначено, що успішність реалізації механізму саморегуляції суспільства залежить від сформованості в суспільстві й особистісній структурі інфопотреб.

Література

1. Абдеев, Р. Ф. Философия информационной цивилизации [Текст] / Р. Ф. Абдеев. – М.: Владос, 1994. – 336 с.
2. Воробьев, Г. Г. Твоя информационная культура [Текст] / Г. Г. Воробьев. – М.: Молодая гвардия, 1988. – 303 с.
3. Демиденко, Э. С. Великий социально-культурный переход человечества [Текст] / Э. С. Демиденко // Историческая поступь культуры: земледельческая, урбанистическая, ноосферная. – Брянск, 1994. – С. 3–20.
4. Моисеев, Н. Н. Человек и ноосфера [Текст] / Н. Н. Моисеев. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 351 с.
5. Бех, И. Д. Виховання особистості. Кн. 1. Особистісноорієнтований підхід: теоретико-технологічні засади [Текст] / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
6. Боришевський, М. І. Особистість у вимірах самосвідомості [Текст]: монографія / М. І. Боришевський. – Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2012. – 608 с.
7. Буева, Л. П. Социальная среда и сознание личности [Текст] / Л. П. Буева. – М.: МГУ, 1988. – 180 с.
8. Кузьмина, Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения [Текст] / Н. В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 119 с.
9. Бабанский, Ю. К. Избранные педагогические труды [Текст] / Ю. К. Бабанский. – М.: Педагогика, 1989. – 560 с.
10. Караковский, В. А. Стать человеком: общечеловеческие ценности – основа целостного учебно-воспитательного процесса [Текст] / В. А. Караковский. – М.: Творческая педагогика, 1993. – 80 с.
11. Рувинский, Л. И. Нравственное воспитание личности [Текст] / Л. И. Рувинский. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 184 с.
12. Абульханова-Славская, К. А. Стратегия жизни [Текст] / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
13. Слостенин, В. А. Психология и педагогика [Текст] / В. А. Слостенин, В. П. Каширин. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 543 с.
14. Урсул, А. Д. Модель устойчивого развития цивилизации: информационные аспекты [Текст] / А. Д. Урсул // НТИ. Серия 2. – 1994. – № 12. – С. 6.
15. Философский энциклопедический словарь [Текст] / под ред. А. Л. Геркулова. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 814 с.
16. Громов, Г. Р. Гуманитарные основы информационной технологии [Текст] / Г. Р. Громов. – М.: ИНИОН, 1988. – 35 с.

17. Ершов, А. П. Информация: от компьютерной грамотности учащихся к информационной культуре [Текст] / А. П. Ершов // Коммунист. – 1982. – № 2. – С. 82–92.

18. Каньгин, Ю. М. Информатизация управления: социальные аспекты [Текст] / Ю. М. Каньгин. – К.: Научно-ва думка, 1991. – 155 с.

19. Колин, К. К. Информационная культура в информационном обществе [Текст] / К. К. Колин // Открытое образование. – 2006. – № 6. – С. 50–57.

20. Ракитов, А. И. Философия компьютерной революции [Текст] / А. И. Ракитов. – М.: Политиздат, 1991. – 286 с.

21. Полонский, В. М. Научно-педагогическая информация [Текст]: словарь-справочник / В. М. Полонский. – М.: Новая школа, 1995. – 256 с.

22. Кукин, В. И. Информатика: организация и управление [Текст] / В. И. Кукин. – М.: Экономика, 1991. – 175 с.

23. Алексеев, А. А. Информатизация регионов России [Текст] / А. А. Алексеев. – Новосибирск: Наука, 1990. – 382 с.

24. Человек и общество: Культурология: Словарь – справочник [Текст]: уч. пос. / под ред. О. М. Штомпеля. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 544 с.

25. Гендина, Н. И. Информационная культура и информационное образование [Текст]: конф. / Н. И. Гендина // Информационное общество: культурологические аспекты и проблемы. – Краснодар, 1997. – С. 102–104.

26. Суханов, А. П. Информация и прогресс [Текст] / А. П. Суханов; под ред. А. Л. Ситанова. – Новосибирск: Наука, 1988. – 192 с.

27. Кастельс, М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Текст]: монография / М. Кастельс. – М.: Теис, 2000. – 607 с.

28. Мигольцев, А. А. Философия культуры [Текст] / А. А. Мигольцев // Социально-гуманитарные знания. – 2002. – № 5. – С. 86–100.

29. Культурология. XX век: Энциклопедия. Т. 1 [Текст] / ред. С. Я. Левит. – СПб.: Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998. – С. 269–270.

30. Коган, В. З. Человек в потоке информации [Текст] / В. З. Коган. – Новосибирск: Наука, 1981. – 177 с.

31. Бониц, М. Научное исследование и научная информация [Текст] / М. Бониц. – М.: Наука, 1987. – 156 с.

32. Маркова, Н. Д. Социокультурные основания процесса формирования личностной структуры человека в условиях становления информационного общества [Текст]: дис ... канд. культурологии / Н. Д. Маркова; Кемеровская государственная академия культуры и искусств. – Кемерово, 2003. – 199 с.

33. Матрос, Д. Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга [Текст] / Д. Ш. Матрос, Д. М. Полев, Н. Н. Мельникова. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 173 с.

34. Шрейдер, Ю. А. Информация и культура [Текст] / Ю. А. Шрейдер // НТИ. Сер. 2. – 1991. – № 8. – С. 1–9.

References

1. Abdeev, R. F. (1994). *Filosofija informacionnoj civilizacii*. Moscow: Vlados, 336.
2. Vorob'ev, G. G. (1988). *Tvoja informacionnaja kul'tura*. Moscow: Molodaja gvardija, 303.
3. Demidenko, Je. S. (1994). *Velikij social'no-kul'turnyj perehod chelovechestva. Istoricheskaja postup' kul'tury: zemleled'cheskaja, urbanisticheskaja, noosfernaja*. Brjansk, 3–20.
4. Moiseev, N. N. (1990). *Chelovek i noosfera*. Moscow: Molodaja gvardija, 351.
5. Beh, I. D. (2003). *Vyhovannja osobystosti. Kn. 1. Osobystisnoorijentovanyj pidhid: teoretyko-tehnologichni zasady*. Kyiv: Lybid', 280.

6. Boryshevskij, M. Y. (2012). Osobystist' u vymirah samosvidomosti. Sumy: Vydavnychyj budynok «Ellada», 608.
7. Bueva, L. P. (1988). Social'naja sreda i soznanie lichnosti. Moscow: MGU, 180.
8. Kuz'mina, N. V. (1990). Professionalizm lichnosti prepodavatelja i mastera proizvodstvennogo obuchenija. Moscow: Vysshaja shkola, 119.
9. Babanskij, Ju. K. (1989). Izbrannye pedagogicheskie Trudy. Moscow: Pedagogika, 560.
10. Karakovskij, V. A. (1993). Stat' chelovekom: obshhechelovecheskie cennosti – osnova celostnogo uchebno-vospitatel'nogo processa. Moscow: Tvorcheskaja pedagogika, 80.
11. Ruvinskij, L. I. (1981). Nравstvennoe vospitanie lichnosti. Moscow: Izd-vo MGU, 184.
12. Abul'hanova-Slavskaja, K. A. (1991). Strategija zhizni. Moscow: Mysl', 299.
13. Slastenin, V. A., Kashirin, V. P. (2009). Psihologija i pedagogika. Moscow: Izdatel'skij centr «Akademija», 543.
14. Ursul, A. D. (1994). Model' ustojchivogo razvitija civilizacii: informacionnye aspekty. NTI. Serija 2, 12, 6.
15. Gerkulov, A. L. (Ed.) (1989). Filosofskij jenciklopedicheskij slovar'. Moscow: Sov. Jenciklopedija, 814.
16. Gromov, G. R. (1988). Gumanitarnye osnovy informacionnoj tehnologii. Moscow: INION, 35.
17. Ershov, A. P. (1982). Informacija: ot komp'juternoj gramotnosti uchashhihsja k informacionnoj kul'ture. Kommunist, 2, 82–92.
18. Kanygin, Ju. M. (1991). Informatizacija upravlenija: social'nye aspekty. Kyiv: Naukova dumka, 155.
19. Kolin, K. K. (2006). Informacionnaja kul'tura v informacionnom obshhestve. Otkrytoe obrazovanie, 6, 50–57.
20. Rakitov, A. I. (1991). Filosofija komp'juternoj revoljucii. Moscow: Politizdat, 286.
21. Polonskij, V. M. (1995). Nauchno-pedagogicheskaja informacija. Moscow: Novaja shkola, 256.
22. Kukin, V. I. Informatika: organizacija i upravlenie. Moscow: Jekonomika, 175.
23. Alekseev, A. A. (1990). Informatizacija regionov Rossii. Novosibirsk: Nauka, 382.
24. Shtompel, O. M. (Ed.) (1996). Chelovek i obshhestvo: Kul'turologija: Slovar' – spravocnik. Rostov-na-Donu: Feniks, 544.
25. Gendina, N. I. (1997). Informacionnaja kul'tura i informacionnoe obrazovanie. Informacionnoe obshhestvo: kul'turologicheskie aspekty i problemy. Krasnodar, 102–104.
26. Suhanov, A. P.; Sitanova, A. L. (Ed.) (1988). Informacija i progress. Novosibirsk: Nauka, 192.
27. Kastel's, M. (2000). Informacionnaja jepoha: jekonomika, obshhestvo i kul'tura. Moscow: Teis, 607.
28. Migolat'ev, A. A. (2002). Filosofija kul'tury. Social'no-gumanitarnye znaniya, 5, 86–100.
29. Levit, S. Ja. (Ed.) (1998). Kul'turologija. XX vek: Jenciklopedija. Vol. 1. Sankt-Peterburg: Universitetskaja kniga; OOO "Aletejja", 269–270.
30. Kogan, V. Z. (1981). Chelovek v potoke informacii. Novosibirsk: Nauka, 177.
31. Bonic, M. (1987). Nauchnoe issledovanie i nauchnaja informacija. Moscow: Nauka, 156.
32. Markova, N. D. (2003). Sociokul'turnye osnovanija processa formirovanija lichnostnoj struktury cheloveka v uslovijah stanovlenija informacionnogo obshhestva. Kemerovo, 199.
33. Matros, D. Sh., Polev, D. M., Mel'nikova, N. N. (1999). Upravlenie kachestvom obrazovanija na osnove novyh informacionnyh tehnologij i obrazovatel'nogo monitoring. Moscow: Pedagogicheskoe obshhestvo Rossii, 173.
34. Shrejder, Ju. A. (1991). Informacija i kul'tura. NTI. Ser. 2, 8, 1–9.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Радул В. В.
Дата надходження рукопису 15.06.2016*

Галета Ярослав Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки та освітнього менеджменту, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, вул. Шевченка, 1, м. Кіровоград, Україна, 25006
E-mail: yarosvit@rambler.ru